

u iznošenju prikupljenih informacija te je adekvatno upotrijebljena stručna terminologija. Katalog donosi brojna teorijska i praktična znanja za obradu starih razglednica u muzejskim zbirka. Realizacija značajnih rezultata istraživanja, kataloga i izložbe zasigurno će poslužiti istraživačima mnogih područja kao podloga za daljnja istraživanja. Katalog, kao i sam fundus zbirke nezaobilazan su prinos proučavanju kulturno-povijesne baštine Istre, posebice pri konzervatorsko-restauratorskim zahvatima.

Andrea Milotić

***Tragovi vremena*, druga izložbena cjelina novoga stalnog postava Pomorskoga i povijesnoga muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, autorice stručne koncepcije Margita Cvjetinović Starac i Jasna Ujčić Grudenić, autorica likovnoga postava Nikolina Jelavić Mitrović**

Krajem siječnja 2016. otvorena je za javnost druga izložbena cjelina novoga stalnog postava Pomorskoga i povijesnoga muzeja Hrvatskog primorja u Rijeci *Tragovi vremena*. Smještena na drugom katu nekadašnje Guvernerove palače u Rijeci, novoootvorena cjelina predstavlja artefakte i umjetnička djela iz razdoblja srednjega i novoga vijeka s područja današnje Primorsko-goranske županije. Podsjećamo da je prvi dio stalnoga postava otvoren još 2014. izložbom *Zavičajni memento*, kada je predstavljena prva izložbena cjelina novoga stalnog postava, koju čine brojni arheološki nalazi od prapovijesti do kasne antike, a sve iz fundusa Muzeja. Pomno osmišljen i dobro prilagođen raspoloživom izložbenom prostoru, arheološki je postav poslužio kao dobar uvod u preostali dio stalnoga postava, koji je jednako vizualno atraktivan sa zanimljivim izlošcima i dodatnim multimedijским sadržajima i koji će, vjerujemo, ispuniti očekivanja posjetitelja, bilo da je riječ o djeci i mladima, ljubiteljima ili pak dobrim poznavateljima povijesne i kulturne baštine.

Novi dio muzejskoga postava *Tragovi vremena* predstavljen je u tri tematski osmišljene prostorije u kojima su izloženi mnogi, neki i po prvi put, artefakti i umjetnička djela iz razdoblja srednjega i novoga vijeka. U prvoj je prostoriji izložena arheološka građa ranosrednjovjekovne kulturne baštine Vinodola. Riječ je o građi prikupljenoj tijekom višegodišnjih arheoloških istraživanja koja je provodio Muzej pod vodstvom kustosica i arhe-

ologinja Radmile Matejčić i Željke Cetinić te drugih svojih djelatnika na području starohrvatskih grobalja u Velom Dolu kod Križišća, na Gorici kod sela Stranče (danas Semičevići), na groblju oko crkve sv. Marije u Triblju, na groblju na položaju Njivica kod Triblja te na groblju u Bribiru. Ustanovljena i istraжена starohrvatska groblja svjedoče o organizaciji i načinu života od vremena doseljavanja Hrvata na područje Hrvatskoga primorja, odnosno Vinodola, materijalnoj kulturi, kulturnim dodirima i prožimanjima te razvoju duhovnih shvaćanja od 8. do 11. stoljeća. U izložbenim vitrinama mogu se razgledati različiti grobni nalazi dvaju izdvojenih kulturnih slojeva koji pripadaju tradiciji poganskih zagrobnih shvaćanja te kršćanskih pogrebnih običaja. Prvi, stariji sloj, okvirno datiran u vrijeme od sredine 8. do prve polovice 9. stoljeća, predstavljen je kroz nalaze uporabnih predmeta poput kresiva, noževa i britvi te tipološki raznolike kultne keramike. Tom razdoblju pripadaju i zanimljivi recipijenti od kosti i roga neutvrđene namjene te iznimno rijedak nalaz ogrlice sastavljene od staklenih i srebrnih zrna. Osobito vrijedan nalaz u kategoriji oružja čini konjanička oprema karolinških obilježja, željezne ostruge s garniturom za kopćanje. Drugi, mlađi sloj predstavljen je različitim nalazima nakita iz grobova obaju spolova, a nerijetko i dječjih grobova, poput naušnica, prstenja, privjesaka, aplika izrađenih od srebra, bronce, bakra, nekih posrebrnenih, odnosno pozlaćenih i ukrašenih tehnikom filigrana i granulacije. Među njima se ističu nalazi naušnica, a osobito naušnica s jagodama. Osim kratkim i informativnim legendama te lentom vremena, postav je obogaćen interaktivnim instalacijama i multimedijским sadržajem koji pozivaju na daljnje istraživanje. Na sredini prostorije postavljen je stol s ekranom na dodir, s multimedijским prikazom muškoga i ženskoga groba s grobnim priložima kakvi su izloženi u vitrinama, a koji je moguće dodirom kista postupno otkriti poput arheologa. Instalacija pruža i dodatan sadržaj u obliku zemljovida Hrvatskoga primorja s naznačenim starohrvatskim grobljima o kojima je moguće doznati još dodatnih informacija. Uz interaktivnu instalaciju, zvučni efekti u prostoriji evociraju šumove šumskoga krajolika i rijeke Dubračine, prirodnih značajki Vinodola.

Druga prostorija novootvorenoga dijela postava uvodi nas u široko povijesno razdoblje od 1100. do 1740. godine. Uz pomoć lente vremena iznesene su, u komparativnom prikazu, najznačajnije povijesne činjenice toga razdoblja o hrvatskom i europskom prostoru. Multimedijalni, interaktivni sadržaj u toj prostoriji čini info-kiosk na kojemu je moguće pregledati

i istražiti povijesne činjenice o trideset srednjovjekovnih gradova Hrvatskoga primorja, koji su od 12. stoljeća nadalje jasni pokazatelji društvenoga razvoja. Osim informacija povijesno-političkoga karaktera, aplikacija pruža i mogućnost pretraživanja podataka o umjetničkoj i graditeljskoj baštini tih gradskih središta od predromanike do baroka. Ta su stilska razdoblja predstavljena i fotografijama arhitekture karakteristične tipologije i morfologije za pojedino razdoblje, koje su vidljive na ekranima smještenima među izlošcima duž prostorije. Dio je postava posvećen i plemićkim obiteljima ovih prostora, među kojima su najznačajniji Frankopani. Dijelom je izložena i prezentirana i heraldička građa iz heraldičke zbirke Muzeja, u kojoj se ističu grbovnice bogatoga heraldičkog dekora koje su dodjeljivali habsburški vladari, poput grbovnice na pergameni obitelji Rožmanić iz 1628. godine. Osim heraldičke građe izložene su i druge povelje i listine iz fundusa Muzeja te manji dio numizmatičke zbirke. Prije samoga ulaska u treći, posljednji dio novootvorenoga dijela postava moguće je razgledati različite vrste srednjovjekovnoga oružja. Zanimljiv je izložak toga dijela postava mač datiran u 13. stoljeće, slučajan nalaz pronađen početkom 20. stoljeća u blizini Majuna podno grada Grobnika. Iako su okolnosti njegova pronalaska nepoznate, to je do danas jedini materijalni ostatak koji bi se moglo povezati s razdobljem legendarne Grobničke bitke iz 1242., za koju ne postoje povijesni izvori koji bi opovrgnuli ili potvrdili njezino održavanje ili neodržavanje, već samo duga narodna predaja koja je ušla u povijesnu literaturu.

Posljednja je prostorija novoga dijela postava posvećena razvoju pismenosti, duhovnosti i kulturi svakodnevnoga življenja. Izloženi reprezentativni predmeti pripadaju muzejskoj zbirci namještaja, slikarstva, stakla i keramike. Različite su provenijencije, a nastali su pretežno u Hrvatskoj, Italiji, Njemačkoj i Austriji od 15. do 18. stoljeća. Među njima je moguće razgledati importirano, glazirano keramičko posuđe, uglavnom venecijanskoga podrijetla, koje je služilo za pripremu, posluživanje i pohranu hrane. Ističu se i dva primjerka graviranih, renesansnih amatorija s figuralnim prikazom psa i poprsja muškarca u profilu. Riječ je o tanjurima pronađenim u Osoru na Cresu, a proizvedenima na području Italije, vjerojatno na prostoru Veneta krajem 15. ili početkom 16. stoljeća, koji su se poklanjali prilikom zaruka i vjenčanja. Način opremanja profanih interijera ilustrira niz izloženih osnovnih tipova namještaja – škrinja, stolac, kabinetski ormarić te kredenac od rezbarene hrastovine datiran u 17. stoljeće i ukrašen plavo-bijelom, glazira-

nom keramikom iz nizozemskoga Delfta. Izloženi su i različiti ulomci pećnjaka iz Bakra, Trsata i Klane s prednjom dekorativnom pločom uobičajenih motiva za renesansnu umjetnost te oslikane drvene ploče koje su služile kao obloge ugradbenih ormara ili polica. Izloženi primjerci importiranih predmeta od stakla prikazuju oblike i načine ukrašavanja tipične za razdoblje 17. i 18. stoljeća, a među njima se ističe zdjela iz Murana, jednoga od najznačajnijih svjetskih središta proizvodnje stakla, datirana u 18. stoljeće. Među zanimljive izložke spadaju i dvije oslikane ploče koje su vjerojatno služile kao vratnice ormara, zanimljivih tema „Lov na lastavice“ i „Prodaja ptica“, koje je, smatra se, izradio nepoznati venecijanski slikar početkom 18. stoljeća prema popularnim grafičkim predlošcima Jana van der Straeta (Giovannija Stradana) iz 16. stoljeća. Izložena slikarska i kiparska djela iz sakralne zbirke Muzeja većinom potječu iz riječkih crkava i kapela. Među kiparskim radovima izložena je drvena gotička Pietà, datirana u treću četvrtinu 15. stoljeća, pronađena u potkrovlju crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rijeci dvadesetih godina 20. st. te gipsani reljef Bogorodica s Djetetom izrađen, smatra se, prema mramornom originalu Antonija Rossellina Gamberellija u 16. stoljeću i nabavljen za jednu od riječkih kapela. Od slikarskih su radova izloženi prikazi svetaca iz 17. i 18. stoljeća, Sv. Lucija atribuirana Jacopu Palmi Mladem, Sv. Stjepan atribuiran Matteu dei Pitocchi, Sv. Rok atribuiran Giuliju Carpioniju i Sv. Josip atribuiran Gasparu Dizianiju. Zanimljiv je i izloženi fragment prijenosnoga drvenog oltara datiran u 14. stoljeće, za kojega se ne zna kako i odakle je dospio u Muzej. Uza skulpture i slike, u posljednjoj su prostoriji izloženi različiti liturgijski predmeti i drugi predmeti od metala, poput kovanoga umivaonika i kalupa za hostije iz nekadašnje crkve sv. Roka i samostana benediktinki u Rijeci. Posebitost među izloženim predmetima predstavlja i zavjetni karavački križ, posvećen sv. Kajetanu iz 17. stoljeća, koji se povezuje s nedovoljno poznatim Riječaninom, teatincom Kajetanom Vičićem, autorom religioznoga epa *Jišaida* o životu Djevice Marije napisanoga u dvanaest knjiga. Poput drugih prostorija postava, i u toj se nalaze prateći multimedijalni sadržaji. Tako je moguće ispisati svoje ime na glagoljici te virtualno odjenuti oklop viteza ili dvorsku haljinu.

U nastojanju za odmakom od tradicionalne prezentacije muzejskoga postava, unošenjem novih sadržaja u obliku interaktivnih instalacija i multimedijalnih simulacija, novootvoreni muzejski postav *Tragovi vremena* zasigurno će riječkom muzeju osigurati živost te posjetitelje i publiku koja će se

svakim dolaskom u muzej vraćati njegovu stalnom postavu. Vjerujemo i da će neki od izloženih predmeta i umjetničkih djela u novom postavu muzeja zaintrigirati i zaokupiti pažnju ne samo posjetitelja već i stručnjaka te da će stalni postav ubrzo dobiti katalog s kvalitetnim i stručnim tekstovima koji će omogućiti širi uvid u izloženu građu.

Petra Predoević Zadković

Stoljeće arheoloških istraživanja u Rijeci / A century of archaeological research in Rijeka, izložba fotografija, Korzo, Rijeka, 1. – 10. travnja 2016.

Gradani i posjetitelji Rijeke imali su priliku od 1. do 10. travnja 2016. razgledati izložbu fotografija *Stoljeće arheoloških istraživanja u Rijeci*, postavljenu na dvadeset velikih panoa ispred gradske Vijećnice na Korzu. Izborom arhivskih fotografija i popratnim dvojezičnim tekstom autorice Marina Vicelja Matijašić, Palma Karković Takalić i Petra Predoević Zadković približile su sugrađanima najznačajnije faze povijesti arheoloških istraživanja te razvoj metodologije, dokumentiranja i prezentacije nalaza u Gradu na Rječini.

Predstavljenim su materijalima kronološki obrađena istraživanja koja su između 1914. i 2014. provedena unutar urbane jezgre grada i neposrednoga izvangradskog područja. Izložbom je obuhvaćeno dvanaest lokaliteta na kojima su u početku radili talijanski povjerenici poput Riccarda Gigantea, a kasnije arheolozi Mario Mirabella Roberti, Radmila Matejčić, Aleksandra Faber, Ivo Fadić, Nino Novak, Luka Bekić, Jasna Ujčić Grudenić i Josip Višnjčić. Tragovi arhitekture i urbanističkih elemenata utvrđeni tijekom istraživanja svjedoče o nastanku te perimetrima antičke i kasnoantičke Tarsatike, kao i preobrazbama gradskoga tkiva od rimskoga naselja prema srednjovjekovnome Gradu Sv. Vida. Većina zastupljenih lokaliteta, osim nedavno uređenoga arheološkog parka na mjestu Tarsatičkoga principija i podzemnih žitnica, čiji se ostaci mogu vidjeti u podu ugostiteljskoga objekta na Trgu pod Kaštelom, prekrivena je recentnim urbanim strukturama ili nepovratno uništena ne tako davnim izgradnjama, zbog čega je slabo poznata ili nedostupna pogledima javnosti. Ne čudi stoga veliko zanimanje građana koje su pobudile fotografije mozaika pronađenih ispod razine Užarske ulice i Trga pul Vele crikve, temelja benediktinskoga samostana i crkve sv. Roka na mjestu današnje podzemne